

**Konferencija „Novi pravni režim za marine”
Zagreb, 22. – 23. studeni 2018.**

Pravno uređenje pružanja usluga u nautičkom turizmu u hrvatskim lukama *de lege lata* i prijedlozi *de lege ferenda*

Dr.sc. Božena Bulum
Jadranski zavod, Hrvatska akademija
znanosti i umjetnosti
e-mail: bbulum@hazu.hr

1. Uvod

- Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 130/2017).
- Članak 85.- turističke usluge u nautičkom turizmu:
- usluge korištenja veza, prihvat i smještaj plovnih objekata s turistima – nautičarima ili bez turista – nautičara koji borave na njima
- usluge čartera
- organiziranje putovanja u paket-aranžmanu ili izleta na plovnim objektima nautičkog turizma
- prihvat, čuvanje i održavanje plovnih objekata na vezu u moru i na suhom vezu
- uređenje i pripremanje plovnih objekata i dr.

- Luke nautičkog turizma
- Luke otvorene za javni promet
- Sportske luke
- *De lege lata, de facto, de lege ferenda*

2. Luke nautičkog turizma *de lege lata et de lege ferenda*

- ZPDML članak 2. stavak 3.- LNT su luke posebne namjene- gospodarski ih koriste operatori LNT temeljem koncesije-trgovačka društva
- Uredba o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene, članak 10. stavak 2.-LNT je luka koja služi za prihvat i smještaj plovila, te je opremljena za pružanje usluga korisnicima i plovilima. U poslovnom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini jedinstvenu cjelinu → *de lege ferenda*, Nacrt prijedloga ZPDML rujan 2018.
- Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji LNT, članak 2.stavak 1.-LNT je poslovno funkcionalna cjelina u kojoj pravna ili fizička osoba posluje i pruža turističke usluge u nautičkom turizmu te druge usluge u funkciji turističke potrošnje (trgovačke, ugostiteljske i dr.).

3. Luke otvorene za javni promet *de lege lata*

- **Pravilnik o kriterijima za određivanje namjene pojedinog dijela** luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja, načinu plaćanja veza, uvjetima korištenja te određivanja maksimalne visine naknade i raspodjele prihoda.

Članak 3.

Lučko područje, sidrišta luke i privezišta se dijele na **operativni dio** luke, **komunalni dio** luke, i **ukoliko ima prostora i potrebe nautički dio** luke.

Članak 2.

– ***komunalni dio luke*** je dio luke otvorene za javni promet namijenjen za **stalni vez** plovnog objekta **čiji vlasnik ima prebivalište** na području jedinice lokalne samouprave ili **plovni objekt pretežito boravi** na tom području i **upisan je u upisnik brodova nadležne lučke kapetanije** ... i za korištenje kojeg se zaključuje **ugovor o stalnom vezu** s lučkom upravom i na kojem se **u pravilu ne obavljaju gospodarske djelatnosti**;

– ***stalni vez*** je vez na **komunalnom dijelu** luke za korištenje kojeg se zaključuje ugovor s lučkom upravom na minimalno mjesec dana

Članak 2.

NAUTIČKI DIO LUKE

- *nautički dio luke* je dio luke namijenjen za privez nautičkih plovila
- *dnevni ili tranzitni vez* je vez na nautičkom dijelu luke
- *zimovanjem* u luci se smatra neprekinuti boravak plovila izvan nautičke sezone u luci na temelju sklopljenog ugovora o zimovanju s lučkom upravom.

Članak 8.

- (2) Na nautičkom dijelu luke plaća se **pristojba za vez.**
- (3) Pored pristojbe iz prethodnog stavka, lučka uprava naplaćuje i boravišnu pristojbu.
- (5) Na nautičkom dijelu luke mogu se pružati i naplaćivati **usluge** opskrbe vodom, energijom, odvoz smeća i ostale usluge radi poboljšanja kvalitete usluge u luci, na temelju **koncesije.**

KOMUNALNI VEZ

Članak 5. –DODJELA KOMUNALNIH VEZOVA

(1) U komunalnom dijelu luke za korištenje veza sklapa se ugovor o stalnom vezu, a **prvenstvo na dobivanje veza** imaju:

1. vlasnici broda / brodice koji imaju prebivalište ili sjedište na području jedinice lokalne samouprave, i **plovilo je upisano na području nadležne lučke kapetanije** ili ispostave nadležne za tu luku, u svrhu obavljanja gospodarske djelatnosti posebice za ribarstvo ili prijevoz putnika,

2. vlasnici plovila koji imaju prebivalište na području jedinice lokalne samouprave, i brod/brodica je upisan na području nadležne lučke kapetanije ili ispostave nadležne za tu luku, u svrhu **sporta i razonode**,

3. vlasnici brodova/brodica čije plovilo pretežito boravi na tom području i upisano je na području nadležne lučke kapetanije ili ispostave.

4. Luke otvorene za javni promet *de facto*

- Pritužbe na dodjelu komunalnih vezova i duže zadržavanje nautičkih plovila na nautičkom dijelu luka- **problemi u provedbi propisa!**
- Veljača 2015.- putem EU Pilot sustava **zatraženo očitovanje Hrvatske o nacionalnim propisima** kojima se nameću zahtjevi o prebivalištu za dodjelu komunalnog veza, kako bi se ocijenila usklađenost tih propisa s **Direktivom 2006/123/EZ o uslugama na unutarnjem tržištu.**
- 2008. EK pokrenula **EU Pilot informatički sustav** - svrha rješavanje problema u svezi ispravne primjene prava EU ili usklađenosti prava države članice s pravnom stečevinom Unije prije pokretanja službenog postupka zbog povrede prava Unije (*infringement*). Komisija ispituje svaku pritužbi i prosljeđuje je ovlaštenom tijelu države **članice-dužno očitovati se u roku od 10 dana !**

PRITUŽBE DRŽAVLJANA UNIJE

- **Odluka Lučke uprave u Poreču** kojom je podnositelju pritužbe odbijen zahtjev za dodjelu komunalnog veza u luci otvorenoj za javni promet na području te LU: a) nije bilo dovoljno vezova za sve podnositelje zahtijeva; b) nema prebivalište u Hrvatskoj, odnosno na području te jedinice lokalne samouprave.
- **Direktiva 2006/123/EZ o uslugama na unutarnjem tržištu, članak 20.**
- 1. Države članice dužne su osigurati da primatelji usluga ne podliježe diskriminirajućim zahtjevima na temelju svog državljanstva ili mjesta boravišta.
- 2. Zabrana diskriminacije ne isključuje mogućnost da pružatelji usluge primjenjuju različite uvjete pristupa, ako su te razlike opravdane objektivnim kriterijima.

Očitovanje Ministarstva pomorstva prometa i infrastrukture

1. Ne postoji zabrana dodjele stalnog veza na komunalnom dijelu luke otvorene za javni promet državljanima države članice Unije ili RH koji nemaju prebivalište u jedinici lokalne samouprave na čijem području se ta luka nalazi pod uvjetom da je brod/brodica upisan u upisnik brodova ili očevidnik brodica nadležne lučke kapetanije ili ispostave.

2. Prebivalište nije uvjet za ishođenje stalnog veza na komunalnom dijelu luke otvorene za javni promet već se isključivo radi o davanju prednosti vlasnicima plovila koji imaju prebivalište na području jedinice lokalne samouprave na kojem se ta luka nalazi.

RAZLOZI:

1. socijalni i ekonomski- zadržavanje lokalnog stanovništva na priobalju i otocima i njegovo poticanje na obavljanje tradicionalnih djelatnosti;
2. održavanje reda u luci i osiguravanje sigurnosti plovidbe-zbog prostorne ograničenosti tih luka ribarskim plovilima i plovilima namijenjenim za povremeni prijevoz putnika osigurava se vez dok ne obavljaju djelatnost, tijekom cijele godine.

PRITUŽBE HRVATSKIH DRŽAVLJANA ZBOG OSTVARENJA PRIORITETNOG PRAVA NA KOMUNALNI VEZ

- Predmet Ref. Pž-1395/2013-3- VTS RH odlučujući po žalbi na odluku Trgovačkog suda u Rijeci u predmetu radi isplate brodske ležarine i protutužbi tuženika radi naknade štete koju potražuje od tužitelja, lučke uprave jer mu je uskratila pravo prvenstva na komunalni vez na koji ima imao pravo temeljem čl. 5 Pravilnika jer je vlasnik obrta i vlasnik boda te ima prebivalište i sjedište obrta na području jedinice lokalne samouprave na kojem se luka nalazi i plovilo je upisano na području nadležne lučke kapetanije u svrhu obavljanja gospodarske djelatnosti ribarstva ili prijevoza putnika- brod morao vezati na operativnom dijelu luke i plaćati znatno višu brodsku ležarinu.
- **U presudi VTS navodi –tuženik nije dokazao postojanje protupravnosti,**
- Da bi se mogao pozvati na pravo prvenstva „tuženik je trebao dokazati da je tužitelj imao slobodan komunalni vez i da ga nije dodijelio njemu nego drugoj osobi”. – Prebacivanje tereta dokaza na tuženika- UPUTA MINISTARSTVA- **javno objavljivanje liste čekanja** na komunalne vezove- radi poticanja transparentnosti njihove dodjele.

5. Luke otvorene za javni promet *de lege ferenda*

- Članak 164. Nacrta prijedloga ZPDML, rujan 2018.
- (1) Komunalni dio luke je dio luke namijenjen za stalni vez brodova, jahti ili brodica i na kojem se u pravilu ne obavljaju gospodarske djelatnosti.
- (2) ... jednaki kriteriji dodjele komunalnog veza, propisano pravo dodjele jednog veza po korisniku.
- (3) Prilikom dodjele pojedinog veza na komunalnom dijelu luke potrebno je voditi brigu o dužini i namjeni plovila, te ista plovila prema tim kriterijima i grupirati.
- (4) Plovila gospodarske namjene koriste komunalni vez kada ne obavljaju gospodarsku djelatnost.

6. Jesu li luke otvorene za javni promet i LNT izravni konkurenti?

- „Nelojalna konkurencija“ odnosno „nepošteno tržišno natjecanje“.
- Podrazumijeva radnje trgovca kojima se radi tržišnog natjecanja **povrjeđuju dobri trgovački običaji**. Nepoštenim tržišnim natjecanjem osobito se smatra reklamiranje, oglašavanja ili ponuda robe i usluga navođenjem podataka kojima se iskorištava ugled drugog trgovca, njegovih proizvoda i usluga, davanje podataka o drugom trgovcu, ako ti podaci štete ili mogu nanijeti štetu ugledu i poslovanju drugog trgovca, i sl. (čl. 64 i 65. Zakona o trgovini).
- **Povoljniji položaj u odnosu na konkurente na tržištu usluga u nautičkom turizmu** (usluga najma veza nautičkih plovila).
- **Koncept mjerodavnog tržišta** koristi kako bi se identificirali proizvodi, usluge i poduzetnici koji su izravni konkurenti: 1. mjerodavno zemljopisno tržište i 2. mjerodavno tržište proizvoda.
- Temeljem članka 7. stavak 2. ZZTN-a, mjerodavno tržište u proizvodnom smislu obuhvaća **sve proizvode ili usluge za koje potrošači smatraju da su međusobno zamjenjivi s obzirom na njihove bitne značajke, cijenu ili način uporabe, odnosno navike potrošača.**

ZAMJENJIVOST USLUGA U LNT I LUKAMA OTVORENIM ZA JAVNI PROMET I NAVIKE POTROŠAČA

- Istraživanjem u okviru projekta DELICROMAR kojim je obuhvaćeno 37 marina u RH- utvrđeno je da marine u svojoj poslovnoj praksi pružaju uslugu ustupanja mjesta za siguran vez te održavanja veza u sigurnom i ispravnom stanju, kao i ostalih objekata infrastrukture. A usluga marine može uključivati i nadziranje plovila na vezu kao ispunjenja drugih dodatnih radova i usluga.
- Ta vrsta usluge ne pruža se u lukama otvorenim za javni promet- niža razina sigurnosti plovila.
- NAVIKE POTROŠAČA: Institut za turizam, 2018. godina Istraživanje stavova i potrošnje nautičara (jahtaša) u Hrvatskoj u 2017.
- Anketirano 1.666 ispitanika-nautičara iz 14 glavnih emitivnih zemalja, od srpnja do listopada 2017., u 25 marina i 8 luka otvorenih za javni promet duž obale i na otocima.
- 10 noćenja u prosjeku ostvaruju na putovanju/plovidbi: 6 u marinama, 2 u lukama otvorenim za javni promet, 2 na bovi ili sidru → nautičari redovito uplovljavaju u javne luke.
- Presudno: višestruko niže cijene usluga veza nautičkih plovila u lukama otvorenim za javni promet!

7. Imaju li luke otvorene za javni promet povoljniji konkurentni položaju u odnosu na LNT ?!

Članak 48. ZPDML

(3) Lučka uprava je **neprofitna pravna osoba** čije je osnivanje, ustrojstvo i djelatnost uređeno ZPDML.

(5) Ako Zakonom nije drugačije određeno, na lučku se upravu primjenjuju propisi o ustanovama

OPOREZIVANJE: Mišljenje porezne uprave, ožujak 2014.: „Lučke pristojbe koje lučke uprave naplaćuju sukladno ZPDML nisu predmet oporezivanja PDV-om obzirom da spadaju u ovlasti odnosno djelokrug rada lučkih uprava sukladno posebnim propisima osim **ako tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdi da to znatno narušava načela tržišnog natjecanja,** Porezna uprava donijet će rješenje da je to tijelo porezni obveznik za te djelatnosti ili transakcije.”

Članak 165. Nacrt prijedloga ZPDML, rujan 2018.

(3) Na nautičkom dijelu luke naplaćuje se jedinstvena tarifa (pristojba za vez i naknada za pružene lučke usluge) na koju se obračunava PDV.

Članak 61. ZPDML

(1) Sredstvima iz proračuna osnivača lučke uprave može se financirati gradnja i održavanje lučke podgradnje.

Predmet C-288/11 P *Mitteldeutsche Flughafen and Flughafen Leipzig-Halle v Commission*, EU:C:212:821, para. 42.

Za postojanje državne potpore presudan je komercijalni karakter infrastrukture, odnosno mogućnost njenog gospodarskog iskorištavanja- bilo koji oblik javnog financiranja infrastrukture luka otvorenih za javni promet koja služi za pružanje usluga veza za nautička plovila u tim lukama ima karakter državne potpore.- stavlja ih u povoljniji položaj u odnosu na konkurente.

8. Zaključak

- *De lege lata* luke otvorene za javni promet su u povoljnijem položaju u odnosu na LNT na tržištu usluga u nautičkom turizmu u Hrvatskoj.
- *De lege ferenda* treba se donijeti odluka hoće li te luke zadržati postojeći status-pružanje usluga u nautičkom turizmu trebalo bi se koncesionirati privatnim lučkim operaterima, u protivnom, potrebno će biti temeljite izmjene odredbi ZPDML i drugih pravnih akata kojima su regulirane lučke uprave jer one više nisu samo kućevlasnici (*landlords*) nego i pružatelji lučkih usluga.
- Utjecaj na postojeći sustav upravljanja hrvatskim javnim lukama (*landlord port management model*).

This presentation is a result of the author's research under the installation research project no. 3061:

*Developing a Modern Legal and Insurance Regime for Croatian Marinas -
Enhancing Competitiveness, Safety, Security and Marine Environmental Standards*

www.delicromar.hazu.hr

The project is financed by the Croatian Science Foundation

THANK YOU FOR YOUR ATTENTION!

